

křesťanství, jež vycházely z mnoha různých tradic – latinské, řecké i velkomoravské. Otázkou je, zda lze komparovat institucionální vývoj křesťanství v dnešní Anglii se situací v Čechách; přes nepochybné paralely, např. periferní postavení v rámci tehdejší Evropy, nelze srovnávat hustou síť „minsterů“, poměrně dobře zdokumentovanou archeologicky i díky početným písemným pramenům, s velkofarnostní organizací, o níž v českých zemích nevíme prakticky nic.

Václava představuje Charvát jako jednoho z knížíat své doby, rozhodně se nenechává unést topikou legend, které však také paušálně neodmítá. Informace čerpá rovněž z ohledání kostry, i když je otázkou, nakolik si můžeme být jisti její autenticitou. Podíváme-li se, jak autor analyzuje legendy o sv. Václavovi, zjistíme, že se pokouší oddělit *topoi* a skutečnost. Nicméně i tak realistická zpráva, jakou je zmínka o vybavování družiny, patří k topice dobrého pána, běžné již v karolínském období; stejně tak zprávy o zakládání kostelů mohou být pravdivé, nicméně slouží v první řadě jako konkrétní příklady podpory církve ze strany Přemyslovců, které legendisté nezapomínají uvést i explicitně. Domnívám se, že Václava-legendární postavu a Václava-skutečnou osobu oddělit nelze, neboť i zdánlivě primitivní vypravování inklinují ke konstruování skutečnosti.

Přesto je sympatická autorova snaha vidět za možnými Václavovými činy hlubší smysl – zapadnout by neměla úvaha o významu nově vzniklé svatovítské rotundy, jež představovala pokus o plné ovládnutí prostoru okolo knížecího kamenného stolce, jemuž se jeho předchůdci dosud vyhýbali, a své kostely si stavěli mimo ústřední okresek. Za šťastné však nepovažuji hledání analogií ve vzdálené Byzanci. Autor ostatně sám o něco dříve poznamenal, že ani Václavovi poradci se zřejmě nedokázali orientovat v různých teologických nuancích, lze tedy od nich sotva očekávat rozhled po konstantinopolských svatyních a císařském „kultu“. Stejně tak hry konané údajně Václavem lze podobně jako lov považovat za jeden z atributů vznešeného panovníka, k nimž nemusíme analogie hledat u břehů Bosporu. Přes tyto výhrady si však Charvátova nápaditá a živě psaná práce bezpochyby zaslouží kritickou pozornost.

DAVID KALHOUS

Bogusław CZECHOWICZ, *Dvě centra v Koruně. Čechy a Slezsko na cestách integrace a rozkolu v kontextu ideologie, politiky a umění (1348–1458)*, Veduta, České Budějovice 2011

336 s., ISBN 978-80-86829-60-9

Dějiny českých zemí a Slezska byly po dlouhý čas zpracovávány odděleně, bez hlubšího postižení vzájemných vazeb a ovlivnění. Následující sílesia-kální bádání by mělo více zohledňovat Českou korunu jako celek, ne se věnovat Slezsku jako separátnímu článku tohoto soustátí. To je jeden ze závěrů konference Slezsko v dějinách českého státu, pořádané Slezským ústavem v Opavě v roce 1998. I když se poměry v poslední době změnily k lepšímu (připomenout je možné na české straně např. mezinárodní konference pořádané s dvouletou periodicitou Lenkou Bobkovou v Praze, monumentální výstavní projekt Slezsko – perla v České koruně, studie pracovníků opavské univerzity, Slezského ústavu či historiků působících na univerzitě v Hradci Králové), zevrubné prozkoumání těchto mnoho-vrstevných vztahů před námi zůstává jako úkol vyžadující dlouhodobou reflexi. Novou publikaci z pera Bogusława Czechowicze, historika umění působícího dlouhá léta ve Vratislavi a v současné době docenta na univerzitě v Hradci Králové, lze proto jen přivítat.

Jak napovídá již název knihy, autor staví do protikladu dvě rozsahem i významem největší města v českém soustátí 14. a 15. věku, českou Prahu a slezskou Vratislav. Na časovém úseku jednoho století přibližuje „stýkání a potýkání“ obou velkoměst, vůdčích živlů v oblasti politiky, hospodářství i umění. Czechowicz sám zmiňuje v úvodu, že se jedná o syntézu (a částečnou korekci) jeho dvou předchozích prací – *Książęcy mecenat artystyczny na Śląsku u schyłku średniowiecza a Między katedrą a ratuszem. Polityczne uwarunkowania sztuki Wrocławia u schyłku średniowiecza*. Zároveň předesílá, že na současnou publikaci by mělo v budoucnu navázat pokračování, zahrnující období let 1458–1547.

Přivtělení Slezska do svazku českých zemí Janem Lucemburským a Karlem IV., pražská katedrála sv. Víta, vratislavské církevní stavby a radnice, některé slezských Piastovců v cisterciáckém klášteře v Lubuši, vratislavské biskupství, kult svaté Hedviky, postupné drolení ideové koncepce České koruny za Václava IV. a Zikmunda, integrace slezského prostoru – to jsou profilující témata knihy, přičemž stěžejní slovo při výkladu dostává symbolika popisovaných jevů či

událostí. Vzhledem k zaměření autora je logické, že na mnoha místech hrají prim uměleckohistorické rozbory, na základě kterých Czechowicz přistupuje k interpretaci česko-slezských vztahů na poli ideovém, politickém a správním. Poznámkový aparát ukazuje na velmi dobrou znalost literatury a z vlastního textu je vidět, že autor má jednotlivé hmotné památky „osahané“ přímo z terénu.

Veden zřejmě snahou o nový pohled, představuje Czechowicz vztahy pražského centra a slezské metropole místy dost konfrontačně, což český název nevyjadřuje tak ostře jako připojená resumé v němčině a polštině, vyvolávající představu dvou kohoutů na jednom smetišti (*Zwei Zentren einer Krone / Dwa centra jednej Korony!*). Občas se nelze ubránit dojmu, že českým králům pozdního středověku (a potažmo i pražským měšťanům) slezská metropole nedávala spát. Vše, co bylo ve Vratislavi, musela mít Praha větší, honosnější, nákladnější. A naopak – cokoliv se v Praze vymyslelo nového, pro všechno se našla inspirace ve Vratislavi či v jejím blízkém okolí. Je beze sporu, že u takto významných měst v rámci jednoho soustátí docházelo v průběhu let k častému ovlivnění a v mnoha ohledech i ke zjevné rivalitě, anotovaný text ale místy vyvolává dojem jistého „komplexu“.

Kniha je psána velmi čtivě, na jazyce s výjimkou několika míst není znát, že se jedná o překlad. O to více zamrzí, že zhruba od poloviny (kapitola týkající se panování Václava IV.) se charakter publikace mění v jen obtížně dešifrovatelný konglomerát osob, míst, staveb, událostí, vlivů a symbolických významů bez zjevné jednotící výkladové linie, v rozmáchlou fresku zahrnující celý (povětšinou dolno-) slezský prostor, ale třeba i Opavu. Pro jednotlivé kauzy si ovšem uchovává svou hodnotu.

Pro specifické řešení sáhli pracovníci nakladatelství v případě místního rejstříku. Stránkové odkazy jsou umístěny u místních názvů v jejich současné administrativní podobě (Görlitz, Yerushaláim, Żąbkowice Śląskie, Ziębice), a to i přesto, že ve vlastním textu jsou používány názvy počeštěné (Zhorelec, Jeruzalém), případně starší označení jednotlivých lokalit (Frankenštejn, Minsterberk). Ty v rejstříku také figurují, ale pouze s odkazem na onu dnes oficiální verzi. Taková praxe nejenže ztěžuje přehlednost – a o tu by v případě rejstříku mělo jít především –, ale vede k odkazům zbytečným (Paříž → Paris) až úsměvným (Nové Město nad Váhem → Nové Mesto nad Váhom). Vhodnější by bylo takto pojatý rejstřík nahradit konkordancí

tabulkou místních názvů, která v publikaci chybí, a vlastní rejstřík by pak už bylo možno vytvořit pouze z názvů použitých v textu.

Bogusław Czechowicz je badatelem poctivým a slouží mu ke cti, že na mnoha místech najdeme příznání se k hypotetičnosti vyslovené myšlenky či větné konstrukce naznačující potencialitu právě řečeného (můžeme hovořit o..., mohla to být...). Spíše než syntetickým zpracováním tématu se tak kniha stává jakousi výkladní skříní autorových nápadů.

VOJTĚCH ČERNÝ

Petr ČORNEJ, *Světla a stíny husitství*
(*Události – osobnosti – texty – tradice*).

Výbor z úvah a studií, Nakladatelství
Lidové noviny, Praha 2011

482 s., ISBN 978-80-7422-084-5

V osmdesátých letech minulého století vstoupil Petr Čornej do povědomí historické obce inovativními úvahami o narativních pramenech husitského období. Objevnou disertační práci o rozhledu a postojích husitské inteligence (1986) brzy následovala monografie *Tajemství českých kronik* (1987, 2003). Obě zmíněné knihy předznamenávaly autorovo rozkročení mezi dvěma zdánlivě těžko slučitelnými póly, z nichž první je spojen s minuciózní analýzou textů, sociálních a mocenských vazeb či detailním rozkrýváním pozadí sledovaných událostí, a druhý s „bytostnou“ snahou o vyprávění příběhů s vnitřní logikou výstavbou, zápletkou i závěrem. Přehledný, někdy možná až didaktický ráz syntetizujících prací Petra Čorneje tak už tradičně doplňují série studií, ve kterých je více prostoru ponecháváno interpretačním pochybnostem a shrnující ráz vyprávění nahrazují průhledy do mikrosvětla husitských vzdělanců, jejich textů nebo elit soupeřících o moc v pražském souměstí. Nově vydaný sborník shrnuje 24 příspěvků řadících se k této druhé linii autorovy práce. Sám Čornej hovoří o studiích vznikajících v průběhu zhruba posledního decennia, pro nás o to cennějších, že v tomto období byla do tisku odevzdána dvojdílná syntéza českých dějin 15. století i úvahy o kořenech a průběhu první pražské defenestrace.

Po formální stránce jsou jednotlivé studie řazeny do oddílů „Husitská revoluce“, „Kultura a jazyk husitské epochy“, „Od revoluce k stavovskému státu“ a „Druhý život husitství“, kterým je předřazena úvaha o náhledech na interpretaci